

**SYSTEM POMOCY PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNEJ
ORAZ WSPIERANIA UCZNIÓW
W ZESPOLE SZKÓŁ ARCHITEKTONICZNO-PROJEKTOWYCH
W GDAŃSKU**

Podstawa prawna:

1. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r., poz. 1915)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r. poz.1591 z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017r. Poz. 1643).
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 26 sierpnia 2018r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2018r. poz. 1485).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2017r. Poz.1646).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lutego 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. 2020, poz 1386)
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1593).
9. Rozporządzenie Ministra edukacji i nauki z dnia 10 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2022r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych.

ZASADY ORGANIZACJI POMOCY

§ 1

1. Pomoc psychologiczno – pedagogiczną w szkole organizuje dyrektor. Dyrektor szkoły organizuje wspomaganie szkoły w zakresie realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej polegające na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
2. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna udzielana uczniowi polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w szkole, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu szkoły oraz w środowisku społecznym.
3. Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole wynika w szczególności:
 - a) z niepełnosprawności;
 - b) z niedostosowania społecznego;
 - c) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
 - d) z zaburzeń zachowania lub emocji
 - e) ze szczególnych uzdolnień;
 - f) ze specyficznych trudności w uczeniu się;
 - g) z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
 - h) z choroby przewlekłej;
 - i) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
 - j) z niepowodzeń edukacyjnych;
 - k) z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi;
 - l) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem zagranicą.
4. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna udzielana rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy udzielanej uczniom.
5. Korzystanie z pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole jest dobrowolne i nieodpłatne.
6. Pomocy psychologiczno – pedagogicznej udzielają uczniom nauczyciele oraz specjaliści wykonujący zadania z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej,

w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowi i terapeutów pedagogicznych.

7. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna jest organizowana i udzielana we współpracy z:
 - a) rodzicami uczniów;
 - b) poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi;
 - c) placówkami doskonalenia nauczycieli;
 - d) innymi szkołami i placówkami;
 - e) organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.Dyrektor szkoły uzgadnia z ww. podmiotami warunki współpracy.
8. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna jest udzielana z inicjatywy:
 - a) ucznia;
 - b) rodziców ucznia;
 - c) dyrektora szkoły;
 - d) nauczyciela lub specjalisty, prowadzącego zajęcia z uczniem;
 - e) pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania lub higienistki szkolnej;
 - f) poradni psychologiczno – pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
 - g) asystenta edukacji romskiej;
 - h) pomocy nauczyciela;
 - i) asystenta nauczyciela;
 - j) pracownika socjalnego;
 - k) asystenta rodziny;
 - l) kuratora sądowego;
 - m) organizacji pozarządowej, innej instytucji lub podmiotu działających na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.
9. Uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego obligATORYJNIE objęty jest pomocą psychologiczno – pedagogiczną (po przedłożeniu orzeczenia w szkole).

§ 2

1. W szkole pomoc psychologiczno – pedagogiczna jest udzielana uczniom w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie:
 - a) zajęć rozwijających uzdolnienia;
 - b) zajęć rozwijających umiejętności uczenia się;
 - c) zajęć dydaktyczno – wyrównawczych;
 - d) zajęć specjalistycznych: korekcyjno – kompensacyjnych, rozwijających kompetencje emocjonalno - społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;

- e) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej;
 - f) zindywidualizowanej ścieżki kształcenia;
 - g) porad i konsultacji;
 - h) warsztatów.
2. Rodzicom uczniów i nauczycielom pomoc psychologiczno – pedagogiczna jest udzielana w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń.

PROCEDURY UDZIELANIA POMOCY PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNEJ UCZNIOM POSIADAJĄCYM OPINIĘ LUB ORZECZENIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

1. Rodzic dostarcza opinię do sekretariatu szkoły. W przypadku, gdy dokument zostanie przekazany wychowawcy, nauczycielowi, osoba ta jest zobowiązana do niezwłocznego przekazania opinii do sekretariatu szkoły.
W dokumentach szkoły zostaje egzemplarz opinii z adnotacją o dacie przekazania jej przez rodzica do szkoły wraz z podpisem przyjmującego.
2. Pracownik sekretariatu przekazuje kopię dokumentu koordynatorowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej / pedagogowi szkolnemu/, który zapoznaje z jego treścią wychowawcę klasy, do którego uczęszcza uczeń.
3. Wychowawca klasy niezwłocznie ustala wspólnie z nauczycielami i specjalistami proponowane formy i sposoby udzielenia pomocy psychologiczno – pedagogicznej uczniom. Uwzględnia przy tym także wszelkie sugestie, wnioski nauczycieli i specjalistów pracujących z dzieckiem – np. informacje o objęciu dziecka pomocą w trakcie bieżącej pracy (także bez opinii czy orzeczenia poradni). /zał. nr 2/
4. Dyrektor zatwierdza proponowane formy i sposoby pomocy oraz ustala wymiar godzin.
5. Wychowawca informuje pisemnie rodziców / opiekunów prawnych ucznia o zaplanowanych formach pomocy psychologiczno – pedagogicznej, okresie jej udzielenia oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane.
6. Uczeń zostaje objęty pomocą po wyrażeniu zgody przez rodzica / opiekuna prawnego.
7. Wychowawca klasy sporządza wykaz uczniów swojego oddziału, którym udzielana jest w bieżącym roku szkolnym pomoc psychologiczno – pedagogiczna w dowolnej formie. W wykazie uwzględnia m. in. informacje od nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem nt. terminu, w jakim się te zajęcia odbywają. Wykaz ten aktualizuje w razie potrzeby a jego obowiązującą, aktualną wersję przekazuje

koordynatorowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole oraz przechowuje w dokumentacji wychowawcy klasy.

8. Nauczyciele są zobowiązani dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wszystkich uczniów objętych pomocą.

Nauczyciele i specjaliści prowadzą zajęcia z uczniem, monitorują frekwencję, dokumentują przebieg zajęć zgodnie z przepisami prawa oświatowego.

9. Sporządzone dostosowania należy przekazać koordynatorowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej / pedagogowi szkolnemu.

10. Koordynator po otrzymaniu dokumentu zobowiązany jest zapoznać z nim członków rady pedagogicznej. Nauczyciele pisemnie potwierdzają zapoznanie się z zaleceniami poradni.

11. Wychowawcy klasy wraz z nauczycielami przedmiotowymi w dwa razy w roku szkolnym dokonują na piśmie oceny efektywności pomocy psychologiczno – pedagogicznej dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego i na koniec roku szkolnego dla pozostałych uczniów objętych pomocą. Ocenę tę przekazują pedagogowi do zbiorczego zestawienia. /załącznik nr 1/

12. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole planuje i koordynuje zespół nauczycieli powołany przez dyrektora szkoły opracowujący IPET i dokonujący wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Pracom takiego zespołu przewodniczy wychowawca klasy, do której uczęszcza uczeń. /załącznik nr 3/

ZAJĘCIA ROZWIJAJĄCE I WSPOMAGAJĄCE

1. Zajęcia rozwijające uzdolnienia organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Liczba uczestników zajęć wynosi do 8.
2. Zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze organizuje się dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego. Liczba uczestników zajęć wynosi do 8.
3. Zajęcia korekcyjno – kompensacyjne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 5.
4. Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym. Liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 10, chyba że zwiększenie liczby uczestników jest uzasadnione potrzebami uczniów.

5. Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się organizuje się dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się.
6. Godzina zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć rozwijających umiejętności uczenia się, zajęć dydaktyczno – wyrównawczych oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu trwa 45 minut, zajęć specjalistycznych 60 minut. Dopuszcza się prowadzenie zajęć w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 / 60 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami ucznia.
7. Zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze oraz zajęcia specjalistyczne prowadzą nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć. Zajęcia prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.
8. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego.
9. Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy i specjaliści.

ZINDYWIDUALIZOWANA ŚCIEŻKA KSZTAŁCENIA

1. Zindywidualizowana ścieżka kształcenia jest organizowana dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.
2. Zindywidualizowana ścieżka obejmuje wszystkie zajęcia edukacyjne, które są realizowane wspólnie z oddziałem szkolnym oraz indywidualnie z uczniem.
3. Objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.
4. Do wniosku o wydanie opinii, o której mowa w ust. 3, dołącza się dokumentację określającą:
 - a) trudności w funkcjonowaniu ucznia w szkole;
 - b) w przypadku ucznia objętego zindywidualizowaną ścieżką ze względu na stan zdrowia – także wpływ przebiegu choroby na funkcjonowanie ucznia w szkole oraz ograniczenia w zakresie możliwości udziału ucznia w zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym;
 - c) w przypadku ucznia uczęszczającego do szkoły – także opinię nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, o funkcjonowaniu ucznia w szkole.

5. Przed wydaniem opinii, o której mowa w ust. 3, publiczna poradnia we współpracy ze szkołą oraz rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem przeprowadza analizę funkcjonowania ucznia uwzględniającą efekty udzielanej dotychczas przez szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
6. Opinia, o której mowa w ust. 3, zawiera dane i informacje, o których mowa w przepisach w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych a ponadto wskazuje:
 - a) zakres, w jakim uczeń nie może brać udziału w zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym;
 - b) okres objęcia ucznia zindywidualizowaną ścieżką, nie dłuższy jednak niż rok szkolny;
 - c) działania, jakie powinny być podjęte w celu usunięcia barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły.
7. Uczeń objęty zindywidualizowaną ścieżką realizuje w danej szkole programy nauczania z dostosowaniem metod i form ich realizacji do jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w szczególności potrzeb wynikających ze stanu zdrowia.
8. Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor szkoły ustala, z uwzględnieniem opinii, o której mowa w ust. 3, tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstawy programowej kształcenia w zawodach.
9. Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem objętym zindywidualizowaną ścieżką podejmują działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia w szkole.
10. Zindywidualizowanej ścieżki nie organizuje się dla uczniów objętych kształceniem specjalnym oraz uczniów objętych indywidualnym nauczaniem.

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO – TERAPEUTYCZNY

1. Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.
2. Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dostosowanie następuje na podstawie

opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

3. Indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny, zwany dalej „programem”, określa:
 - 1) zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności poprzez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z dzieckiem lub uczniem;
 - 2) zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem:
 - a) niepełnosprawnym – zakres działań o charakterze rewalidacyjnym;
 - b) niedostosowanym społecznie – zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym;
 - c) zagrożonym niedostosowaniem społecznym – zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym;
 - 3) formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiar godzin, w których poszczególne formy będą realizowane;
 - 4) działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
 - 5) zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, a także:
 - a) zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego
 - b) zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu realizowane w ramach pomocy psychologiczno–pedagogicznej
 - 6) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań;
 - 7) w przypadku uczniów niepełnosprawnych – w zależności od potrzeb – rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia, w tym w zakresie wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie;
 - 8) w zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen,

wybrane zajęcia edukacyjne, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.

4. Program opracowuje zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem.
5. Zespół opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną. (załącznik nr 3)
6. Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny. Program opracowuje się w terminie:
 - a) do dnia 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna od początku roku szkolnego kształcenie w szkole, albo
 - b) 30 dni od dnia złożenia w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.
7. Pracę zespołu koordynuje odpowiednio wychowawca oddziału do której uczęszcza uczeń, a w szczególnych przypadkach nauczyciel lub specjalista, prowadzący zajęcia z uczniem, wyznaczony przez dyrektora szkoły.
8. Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż dwa razy w roku szkolnym.
9. W spotkaniach zespołu mogą także uczestniczyć:
 - a) na wniosek dyrektora szkoły – przedstawiciel poradni psychologiczno – pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, asystent lub pomoc nauczyciela;
 - b) na wniosek lub za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia – inne osoby, w szczególności lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista.
10. Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności programu oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.

Okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, a także – za zgodą rodziców ucznia – z innymi podmiotami.

11. Wielospecjalistyczne oceny uwzględniają w szczególności:

- a) indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia;
- b) w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela;
- c) przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, w tym bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu szkolnym, a w przypadku ucznia realizującego wybrane zajęcia edukacyjne indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów, zgodnie ze wskazaniem zawartym w programie – także napotykanne trudności w zakresie włączenia ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem szkolnym.

12. Rodzice ucznia mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu wielospecjalistycznych ocen. Dyrektor szkoły zawiadamia pisemnie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu.

13. Osoby biorące udział w spotkaniu zespołu są obowiązane do nieujawniania spraw poruszanych na spotkaniu, które mogą naruszać dobra osobiste ucznia, jego rodziców, nauczycieli, wychowawców lub specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, a także innych osób uczestniczących w spotkaniu zespołu.

ZADANIA NAUCZYCIELI

1. Do zadań nauczycieli w szkole należy w szczególności:

- a) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów;
- b) określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- c) rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu szkoły;

- d) podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania;
 - e) współpraca z poradnią w procesie diagnostycznym i post diagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu szkoły oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych działań.
2. Nauczyciele w szkole prowadzą w szczególności:
- a) obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów trudności w uczeniu się, a także szczególnych uzdolnień.
 - b) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami
3. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno – pedagogiczną, nauczyciele udzielają uczniowi tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informują o tym niezwłocznie wychowawcę klasy.
4. Specjaliści udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej wspierają nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych w dostosowaniu sposobów i metod pracy do możliwości psychofizycznych ucznia
5. Nauczyciele udzielający pomocy psychologiczno - pedagogicznej uczniowi w formach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt a – f, oceniają efektywność udzielonej pomocy i formułują wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.
6. Nauczyciele dokumentują udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej zgodnie z Poz. 1646 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.
7. Szkoła gromadzi, w indywidualnej teczce, dla każdego dziecka, ucznia, objętego odpowiednio pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę a także indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne.

ZADANIA WYCHOWAWCY KLASY

1. Wychowawca klasy informuje innych nauczycieli lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno - pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę.
2. Wychowawca klasy we współpracy z nauczycielami lub specjalistami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno - pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem.
3. W przypadku stwierdzenia przez wychowawcę klasy, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą psychologiczno - pedagogiczną w formach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt a – f, dyrektor szkoły ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane.
4. Wychowawca klasy przy planowaniu udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej uwzględnia także zalecenia zawarte w orzeczeniach lub opiniach.
5. Wychowawca klasy planując udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno – pedagogicznej, współpracuje z rodzicami ucznia oraz – w zależności od potrzeb z innymi nauczycielami i specjalistami prowadzącymi zajęcia z uczniem, poradnią lub innymi osobami, o których mowa w § 1 ust. 8.
6. Dwa razy w roku wychowawca klasy wspólnie z nauczycielami i specjalistami prowadzącymi zajęcia z uczniem, dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno – pedagogicznej udzielanej uczniowi (załącznik nr 1).
7. Wychowawca klasy prowadzi dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno – pedagogicznej zawierającą wykaz uczniów danej klasy objętych pomocą psychologiczno – pedagogiczną wraz z ustalonymi formami pomocy (np. w teczce wychowawcy klasowego); kopia znajduje się u pedagoga szkolnego
8. Wychowawca zapoznaje rodziców uczniów z obowiązującą procedurą organizacji i udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej.
9. Rozpoznaje i rozwija możliwości, uzdolnienia i zainteresowania uczniów, z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych

ZADANIA DYREKTORA SZKOŁY

1. Dyrektor szkoły ustala dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane.

2. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ustalone przez dyrektora formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, są uwzględniane indywidualnym programie edukacyjno – terapeutycznym, o którym mowa w § 10
3. O ustalonych dla ucznia formach, sposobach i okresie udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, dyrektor niezwłocznie informuje pisemnie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia.
4. Dyrektor szkoły zatwierdza indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny, o którym mowa w § 10.
5. W przypadku gdy z wniosków, o których mowa w § 5 ust.5, wynika, że mimo udzielanej uczniowi pomocy psychologiczno - pedagogicznej w szkole nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia w szkole, dyrektor szkoły za zgodą rodziców ucznia występuje do publicznej poradni z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia.
6. Wniosek o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia, o którym mowa w ust. 5, zawiera informacje o:
 - a) rozpoznanych indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, możliwościach psychofizycznych ucznia oraz potencjale rozwojowym ucznia;
 - b) występujących trudnościach w funkcjonowaniu ucznia w szkole lub szczególnych uzdolnieniach ucznia;
 - c) działaniach podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w celu poprawy funkcjonowania ucznia w szkole, formach pomocy psychologiczno -pedagogicznej udzielanej uczniowi w szkole, okresie ich udzielania oraz efektach podjętych działań i udzielanej pomocy;
 - d) wnioskach dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

ZADANIA PEDAGOGA SZKOLNEGO

1. Do zadań pedagoga w szkole należy w szczególności:
 - a) prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych

lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły;

- a) diagnozowanie sytuacji wychowawczych w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu szkoły;
 - b) udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
 - c) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
 - d) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
 - e) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;
 - f) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji uzdolnień uczniów;
 - g) wspieranie nauczycieli, wychowawców i innych specjalistów w rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów oraz udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
2. Dostarczanie aktualnych informacji na temat miejsc i placówek udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej
 3. Wspieranie uczniów, rodziców, nauczycieli w sytuacjach kryzysowych (epidemia, pandemia) na każdej płaszczyźnie (opieka, wychowanie, w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem stanów zagrożeń).

ZADANIA I OBOWIĄZKI PSYCHOLOGA SZKOLNEGO

- 1) świadczenie pomocy psychologiczno – pedagogicznej w bieżącej pracy z uczniem;
- 2) udzielanie uczniom pomocy psychologiczno - pedagogicznej w formie:
 - a) dokonywania diagnozy psychologicznej uczniów - po stwierdzeniu zasadności badań;
 - b) prowadzenia terapii psychologicznej – terapii indywidualnej i grupowej;
 - c) zajęć o charakterze terapeutycznym dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne, zajęć z profilaktyki uzależnień, zajęć integrujących zespoły klasowe;
 - d) porad i konsultacji,

- e) warsztatów;
- 3) informowanie niezwłocznie pedagoga szkoły - w przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno – pedagogiczną;
- 4) wspieranie działań zespołów pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole;
- 5) w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego psycholog ma obowiązek:
 - a) uczestniczyć jako członek zespołu w opracowaniu indywidualnego programu edukacyjno - terapeutycznego dla ucznia,
 - b) realizować wspólnie z innymi nauczycielami zintegrowane działania i zajęcia, określone w indywidualnym programie edukacyjno - terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych;
- 6) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny i szkoły;
- 7) inicjowanie różnych form pomocy wychowawczej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym ucznia;
- 8) przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu uczniów;
- 9) czuwanie nad przestrzeganiem praw dziecka w szkole i poza nią, przyjmowanie zgłoszenia sytuacji konfliktowych, stanowiących zagrożenie dla interesów dziecka, rozumianych zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka; podejmowanie działań mediacyjnych w celu ich rozwiązania;
- 10) prowadzenie działań psychologicznych - diagnostycznych dotyczących poszczególnych uczniów, mających na celu rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, a także wspieranie mocnych stron uczniów;
- 11) zapewnianie pomocy psychologicznej uczniom przejawiającym zachowania ryzykowne na terenie szkoły, prowadzenie indywidualnych konsultacji i porad psychologicznych dla młodzieży zagrożonej uzależnieniem;
- 12) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz realizowanie różnych form pomocy psychologicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów;
- 13) udzielanie uczniom pomocy w eliminowaniu napięć psychicznych, nawarstwiających się na tle niepowodzeń szkolnych;
- 14) udzielanie porad i pomocy uczniom z trudnościami w kontaktach rówieśniczych i środowiskowych;
- 15) sprawowanie funkcji mediatora w rozstrzyganiu sporów dotyczących uczniów

w relacjach: nauczyciel-uczeń, nauczyciel-rodzic, uczeń-uczeń;

16) udzielanie uczniom porad w rozwiązywaniu trudności powstających na tle konfliktów rodzinnych;

17) udzielanie rodzicom informacji zwrotnej o wynikach pracy z dzieckiem;

18) wspieranie rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijanie ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów w formie porad, konsultacji, organizacji i prowadzenia warsztatów i szkoleń, instruktaży, dotyczących sposobów, metod, technik pracy z dziećmi oraz na temat materiałów ćwiczeniowych i fachowej literatury;

19) wspieranie wychowawców klas i nauczycieli w działaniach wynikających ze szkolnego Programu Wychowawczo – Profilaktycznego, w tym podejmowanie działań i wdrażanie ww. do realizacji programów z zakresu problemów dzieci i młodzieży;

20) współpraca z dyrektorem, pedagogiem szkolnym, wychowawcami, nauczycielami, specjalistami i innymi pracownikami szkoły w sytuacjach wymagających minimalizowania skutków zaburzeń rozwojowych;

21) prowadzenie wspólnie z innymi nauczycielami pracy wychowawczej z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym, chorymi;

22) rozpoznawanie warunków życia i nauki uczniów sprawiających trudności w realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego;

23) rozpoznawanie sposobów spędzania czasu wolnego przez uczniów wymagających szczególnej opieki i pomocy wychowawczej;

24) współpracowanie z innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo, specjalistyczną pomoc uczniom i rodzicom

25) wzbogacanie warsztatu pracy o nowoczesne środki przekazu informacji oraz udostępnianie je osobom zainteresowanym;

26) prowadzenie dokumentacji pracy, zgodnie z odrębnymi przepisami

ZADANIA DORADCY ZAWODOWEGO

§ 10

1. Do zadań doradcy zawodowego należy w szczególności:

- a) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- b) gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;

- c) prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
 - d) koordynowanie działalności informacyjno - doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę;
 - e) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
 - f) wspieranie nauczycieli, wychowawców i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno - pedagogicznej.
2. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela lub specjalistę realizującego zadania, o których mowa w ust. 1.

**Katalog dostosowań wymagań edukacyjnych, warunków nauki
do możliwości psychofizycznych ucznia i jego potrzeb oraz sposoby
indywidualizacji pracy na zajęciach**

A.1. Dostosowania dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania oraz zindywidualizowanej ścieżki kształcenia:

- pomoc w wyrównywaniu zaległości w nauce, wynikających z absencji chorobowej – w formie pomocy koleżeńskiej lub zajęć dydaktyczno – wyrównawczych;
- aktywizowanie klasy do pomocy uczniowi;
- uwzględnianie w procesie dydaktycznym zmiennego samopoczucia i sprawności psychofizycznej ucznia;
- stosowanie wzmocnień pozytywnych (pochwały, nagradzania);
- stwarzanie atmosfery akceptacji i życzliwości;
- wspieranie i umożliwianie uczniowi nawiązywania kontaktów społecznych;
- uwrażliwienie uczniów zdrowych na potrzeby i przeżycia ucznia chorego;
- przy ocenianiu należy oddzielać te obszary i umiejętności, w których mogą występować zaburzenia spowodowane ubocznym działaniem leków;

- w okresie zaostrzenia choroby nie obciążać ucznia dodatkowymi stresami (testami, klasówkami), zmniejszać stopień trudności zadań; wiadomości sprawdzać raczej w okresach poprawy stanu zdrowia i samopoczucia.

A.2. Dostosowania dla ucznia posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się (dysgrafia, dysortografia, dysleksja, dyskalkulia):

- wydłużanie czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów;
- ocenianie prac pisemnych pod kątem wartości merytorycznej, znajomości problemu, a nie poprawności ortograficznej;
- czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań należy rozłożyć w czasie – uwzględniać trudności w rozumieniu treści;
- w przypadku ucznia z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, ewentualne pisanie literami drukowanymi;
- przy sprawdzaniu pojęć i definicji – należy stosować pytania dodatkowe
- ograniczanie czytania na forum klasy;
- umożliwienie pracy ze słownikiem ortograficznym;
- wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych;
- nieocenianie prac pisemnych pod kątem ortografii, ale zaznaczanie błędów i zachęcanie ucznia do samodzielnej pracy nad ich poprawą;
- uwzględnianie pomyłek związane z orientacją przestrzenną (mapy, wykresy, bryły);
- w przypadku dyskalkulii ocenianie przede wszystkim toku rozumowania, a nie tylko technicznej strony liczenia;
- w przypadku dysgrafii nie należy oceniać estetyki pisma
- ograniczenie liczby zadań na sprawdzianach lub przydzielanie większej ilości czasu na ich wykonanie;
- zmniejszenie prac domowych z zachowaniem realizacji treści podstawy programowej;
- pozostawienie większej ilości czasu na utrwalenie materiału;
- dawanie więcej czasu do namysłu podczas odpowiedzi i na wykonanie wyznaczonych zadań;

- kierowanie odpowiedziami ucznia poprzez pomocnicze pytania;
- podawanie polecenia w prostszej formie;
- unikanie trudnych czy bardzo abstrakcyjnych pojęć;
- częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu;
- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności;
- unikanie pytań problemowych, przekrojowych;
- posadzenie ucznia blisko nauczyciela;
- wyrabianie samodzielności myślenia i działania;
- pobudzanie do myślenia i tworzenia wielu różnych rozwiązań;
- zwracanie uwagi na potrzebę dodatkowego objaśniania pojęć, zjawisk, zwrotów potocznych, przysłów i upewnianie się, czy uczeń dobrze zrozumiał ich znaczenie;
- ocenianie prac ucznia zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej (dostosowanie kryteriów w związku ze stwierdzoną dysleksją i dysgrafią);
- pomoc w wyrównywaniu zaległości w nauce, w formie pomocy koleżeńskiej lub zajęć dydaktyczno – wyrównawczych;
- pomoc uczniowi w dokonywaniu selekcji materiału – wskazanie informacji istotnych z punktu widzenia zrozumienia i opanowania materiału;
- sprawdzanie wiadomości częściej i z mniejszych partii materiału, powtarzanie kluczowych informacji z lekcji.

A.3. Dostosowania dla ucznia znajdującego się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej:

- umożliwienie zaliczania zaległego materiału w późniejszym terminie;
- rozłożenie zaliczanego materiału na mniejsze partie;
- nauczyciel może odpytać ucznia na osobności, a nie przy całej klasie, nie ponaglać, nie krytykować, nie zawstydzать, nie mobilizować stwierdzeniami „jak się postarasz, to będzie lepiej”;
- nie zadawać do domu obszernych partii materiału do opanowania;
- zadbanie o rozwój sfery emocjonalnej ucznia;
- stosowanie polisensorycznych metod nauczania;
- stosowanie wzmocnień pozytywnych;

- pozwalanie na pracę we własnym tempie;
- okresowe wydłużanie czasu potrzebnego na pisanie sprawdzianów i kartkówek;
- indywidualizowanie pracy lekcyjnej;
- zapewnienie w klasie atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji;
- korzystanie z gotowych pomocy dydaktycznych;
- wspieranie w sytuacjach trudności z koncentracją uwagi;
- wydawanie krótkich poleceń;
- zadawanie pytań pomocniczych;
- udzielanie pomocy w selekcji materiału do nauki;
- nie zadawanie uczniowi dużych fragmentów tekstów do czytania i opracowania, a jedynie wyznaczanie pewnych ich fragmentów;
- w czasie lekcji upewnianie się, czy uczeń właściwie zrozumiał treść zadań i poleceń,
- upewnianie się czy uczeń dokończył rozpoczęte na lekcji zadanie i zanotował zadanie domowe.

A.4. Dostosowania dla ucznia z chorobą przewlekłą:

- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego;
- pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności;
- budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych;
- przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi;
- traktowanie chorego dziecka jako pełnoprawnego członka klasy;
- uwrażliwianie dzieci zdrowych na potrzeby i przeżycia dziecka chorego;
- uwrażliwianie dziecka chorego na potrzeby i przeżycia innych uczniów;
- motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi;
- rozwijanie zainteresowań, samodzielności;
- dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągnięcia sukcesów;
- motywowanie do aktywności;
- umożliwienie korzystania przez ucznia na lekcji ze sprzętu medycznego i leków zgodnie z zaleceniem lekarza;
- dostosowanie miejsca pracy ucznia zgodnie z wymogami lekarza (blisko drzwi lub nauczyciela);

- w przypadku dłuższej nieobecności umożliwienie zaliczenia materiału w dodatkowych terminach;
- stosowanie metod uspołeczniania (informacje o danej chorobie);
- unikanie gwałtownych zmian w codziennych czynnościach;
- uwzględnianie w procesie dydaktycznym zmiennego samopoczucia i sprawności psychofizycznej ucznia;
- pomoc w wyrównywaniu zaległości w nauce, wynikających z absencji chorobowej – w formie pomocy koleżeńskiej lub zajęć dydaktyczno – wyrównawczych;
- uwrażliwienie uczniów zdrowych na potrzeby i przeżycia ucznia chorego;
- przy ocenianiu należy oddzielać te obszary i umiejętności, w których mogą występować zaburzenia spowodowane ubocznym działaniem leków;
- w okresie zaostrzenia choroby nie obciążać ucznia dodatkowymi stresami (testami, klasówkami), zmniejszać stopień trudności zadań; wiadomości sprawdzać raczej w okresach poprawy stanu zdrowia i samopoczucia.

A.5. Dostosowania dla ucznia z zaburzeniami zachowania i emocji:

- unikanie uwag krytycznych – zwłaszcza na forum klasy;
- pomoc w odbudowaniu u ucznia poczucia większej sprawczości, samodzielności, bycia bardziej efektywnym w sytuacjach wymagających większej aktywności poznawczej;
- gratyfikowanie i docenianie wykazywanej przez ucznia obowiązkowości, prawidłowej postawy szkolnej;
- wskazywanie na osiągnięte sukcesów;
- dostrzeganie mocnych stron ucznia;
- nagradzanie wkładu pracy a nie tylko efektów;
- mobilizowanie do kończenia rozpoczętej pracy;
- minimalizowanie napięcia związanego z sytuacją weryfikowania wiedzy i umiejętności;
- ograniczenie liczby zadań na sprawdzianach lub przydzielenie większej ilości czasu na ich wykonanie;
- zmniejszenie prac domowych;
- częste utrwalanie nowych treści;

- pozostawienie większej ilości czasu na utrwalenie materiału;
- dawanie więcej czasu do namysłu podczas odpowiedzi i na wykonanie wyznaczonych zadań;
- kierowanie odpowiedziami ucznia poprzez pomocnicze pytania;
- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności;
- podawanie poleceń w prostszej formie, unikanie trudnych czy bardzo abstrakcyjnych pojęć, częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu;
- unikanie pytań problemowych, przekrojowych;
- wyrabianie samodzielności myślenia i działania;
- pobudzanie do myślenia i tworzenia wielu różnych rozwiązań.

A.6. Dostosowania dla ucznia z zaniechaniami środowiskowymi związanymi z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny:

- pomoc w wyrównywaniu zaległości w nauce: w formie pomocy koleżeńskiej lub zajęć dydaktyczno – wyrównawczych;
- sprawdzanie wiadomości częściej i z mniejszych partii materiału;
- powtarzanie kluczowych informacji z lekcji;
- pomoc uczniowi w dokonywaniu selekcji materiału – wskazanie informacji istotnych z punktu widzenia zrozumienia i opanowania materiału;
- ocenianie prac ucznia zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej (dostosowanie kryteriów w związku ze stwierdzoną dysleksją i dysgrafią);
- przekazywanie wiedzy za pomocą kilku kanałów (np. słuchowego i wzrokowego);
- stopniowanie trudności sytuacji zadaniowych;
- zachęcanie do staranności wykonywanych prac;
- pozytywne motywowanie do pracy nad przezwyciężaniem istniejących trudności;
- stopniowanie sytuacji zadaniowych, aby uczeń mógł odnieść sukces;
- stosowanie wzmocnień pozytywnych;
- częste odwoływanie się do sytuacji z życia codziennego i do konkretnych;
- wzmacnianie poczucia własnej wartości;

- w czasie lekcji upewnianie się, czy uczeń właściwie zrozumiał treść zadań i poleceń;
- ukierunkowywanie na właściwą odpowiedź poprzez zadawanie pytań pomocniczych, naprowadzanie na prawidłowe rozwiązanie;
- bazowanie na przykładach z życia codziennego;
- częste utrwalanie zdobytej wiedzy i umiejętności;
- ocenianie za wkład pracy w wykonanie zadania;
- częste chwalenie ucznia indywidualnie i na forum klasy;
- upewnianie się, czy uczeń dokończył rozpoczęte na lekcji zadanie, zanotował zadanie domowe (do czasu wypracowania u niego takiego nawyku)

A.7. Dostosowania dla ucznia cudzoziemca:

- umożliwienie korzystania podczas lekcji ze słownika dwujęzycznego;
- stosowanie języka instrukcji w komunikacji z uczniem cudzoziemcem (krótkie polecenia, np. ułóż, narysuj);
- formułowanie pytań skierowanych w sposób jasny, krótki oraz dostosowany do poziomu znajomości języka polskiego;
- udzielanie informacji zwrotnej podczas lekcji;
- stosowanie bogatego materiału ikonograficznego (zdjęcia, mapy, wykresy, schematy) przy wyjaśnianiu zagadnień tematycznych;
- rozwijanie i doskonalenie sprawności mówienia i pisanie;
- monitorowanie pracy ucznia i jego postępów;
- włączanie ucznia cudzoziemca w pracę zespołową i dostosowywanie instrukcji do jego językowych umiejętności;
- akceptowanie każdej formy wypowiedzi świadczącej o zrozumieniu zagadnienia (nawet jednorazową czy błędną gramatycznie);
- gramatykę należy traktować w sposób funkcjonalny;
- w ocenianiu wypowiedzi pisemnych zwrócić uwagę na komunikatywność;
- prace domowe należy dostosować do możliwości językowych ucznia cudzoziemca.

A.8. Dostosowania dla ucznia szczególnie uzdolnionego:

- przygotowywanie dodatkowych, bardziej złożonych, twórczych zadań i ćwiczeń;
- powierzanie odpowiedzialnych ról na forum klasy i szkoły;
- tworzenie takich sytuacji dydaktycznych, które będą dla ucznia wyzwaniem i źródłem satysfakcji;
- zachęcanie do udziału w konkursach przedmiotowych, olimpiadach, turniejach itp.
- popularyzowanie osiągnięć pracy ucznia (fotografowanie, opisywanie, archiwizacja, opowiadanie o swojej pasji innym);
- poszerzanie i wzbogacanie wiedzy, stawianie innych celów i zadań;
- motywowanie i wspieranie rozwoju emocjonalno – społecznego;
- poważne i życzliwe traktowanie pomysłów i prac ucznia;
- organizowanie konsultacji i zapraszanie na zajęcia ekspertów spoza szkoły, np. pracowników uczelni wyższych, specjalistów, instruktorów;
- wskazywanie kierunków rozwoju, podjęcie współpracy z rodzicami oraz z innymi instytucjami działającymi na rzecz dzieci zdolnych;
- stymulowanie samokształcenia, inspirowanie do pracy własnej, np. czytania literatury obcojęzycznej, udziału w projektach i pracach badawczych.

A.9. Dostosowanie wymagań edukacyjnych dla ucznia słabosłyszącego

- Wskazanie uczniowi miejsca w pracowni ułatwiającego mu optymalny odbiór treści zapisanych na tablicy, jak również korzystania z pomocy innych uczniów
- Stworzenie optymalnych warunków odbioru mowy w sali szkolnej
- Mówienie do ucznia w sposób wyraźny, używanie normalnego głosu i intonacji.
- W trakcie komunikowania się z uczniem niedosłyszącym, kierowanie się w jego stronę
- Stałe upewnianie się, czy polecenia kierowane do klasy są właściwie rozumiane przez ucznia niedosłyszącego.
- Dbanie o spokój i ciszę w klasie.

- Umożliwianie uczniowi odwracania się w kierunku kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi (czytanie z ust, słuchanie uchem lepiej słyszającym).
- W trakcie wyjaśniania nowych, abstrakcyjnych pojęć kontrolowanie poziomu poprawności ich rozumienia.
- Stopniowanie trudności i wydłużanie czasu pracy.
- Powtarzanie kluczowych informacji z lekcji i kontrola poziom poprawności ich rozumienia.
- Podczas zapoznawania ucznia z nowym materiałem sięganie, po pomoce pozwalające na odbiór treści jak największą liczbą kanałów percepcyjnych (wzrokowy, słuchowy, kinestetyczny, kinetyczny).
- Podczas realizacji ćwiczeń interpretacyjnych, ćwiczeń na hasło wsparcie podczas interpretacji treści.
- Aktywizowanie ucznia poprzez zadawanie prostych pytań, pobudzanie jego lepszej koncentracji by ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu.
- Przy ocenie prac pisemnych nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu.

A.10. Dostosowania dla ucznia słabowidzącego:

- właściwe umiejscowienie dziecka w klasie:
 - zapobiegające odblaskowi pojawiającemu się w pobliżu okna,
 - zapewniające właściwe oświetlenie oraz widoczność,
 - umożliwiające dogodny dostęp do tablicy (możliwość łatwego podejścia, gdy uczeń nie rozpoznaje pisma ze swojego miejsca);
- ograniczanie wszelkich błyszczących powierzchni o niepożądanym odblasku;
- unikanie podczas zapisów na tablicy innych kolorów kredy niż białe i żółte;
- zachęcanie ucznia do korzystania z przyborów pisarskich o ciemnej, równomiernej kresce;
- zezwalanie na odpisywanie od sąsiada z ławki podczas przepisywania tekstu;
- udostępnianie tekstów (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej;
- podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska;

- zwracanie uwagi na szybką męczliwość dziecka związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań);
- umożliwienie dziecku korzystania z lektur szkolnych w wersji multimedialnej;
- w geometrii, technice, wprowadzanie uproszczonych konstrukcji z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych;
- umożliwienie uczniowi wykonywania konstrukcji geometrycznych na kartkach większego formatu;
- dodatkowe omawianie i objaśnianie zadań z treścią, którym dla lepszego zrozumienia towarzyszą odpowiednie rysunki czy ilustracje;
- korzystanie z map o mniejszej ilości szczegółów;
- przy demonstracji map, plansz i tablic z rysunkami, diagramami, schematami i tabelami zwracanie uwagi na ich czytelność, tzn. czy są one odpowiedniej wielkości, narysowane odpowiedniej grubości liniami, z odpowiednim kontrastem barwnym i kontrastem w stosunku do tła;
- ograniczenie wymagań w zakresie kaligraficznym;
- częste zadawanie pytania- "co widzisz?", w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych;
- słowne objaśnianie wszystkiego co ma zrobić uczeń, aby w pełni mógł uczestniczyć w zajęciach.

Arkusz kontroli dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia

Dane ucznia	<div style="border-bottom: 1px solid black; margin-bottom: 5px;">Imię i nazwisko:.....</div> <div style="border-bottom: 1px solid black; margin-bottom: 5px;">Klasa</div> <div style="border-bottom: 1px solid black;">Rok szkolny</div>
<p>Cel nadrzędny;</p> <p>1. Umożliwienie uczniowi zdobycia wiedzy i umiejętności na miarę jego możliwości</p> <p>2. Ukształtowanie postawy otwartości i samoakceptacji .</p> <p>Cele główne;</p> <p>1. Pomoc w zakresie indywidualnych potrzeb związanych z procesem dydaktycznym .</p> <p>2. Wyrównanie szans edukacyjnych .</p> <p>3. Kondensowanie i korygowanie odchyłeń oraz w miarę możliwości eliminowanie przyczyn lub przejawów zaburzeń umożliwiających prawidłowe uczenie się.</p>	
Metody, formy i sposoby realizowane przez nauczycieli: <i>/zaznacz właściwe metody i formy/</i>	
Warunki organizacji kształcenia, dostosowanie przestrzeni edukacyjnej do potrzeb ucznia	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="flex: 1;"> ☐ uczeń słabo widzący pierwsza ławka przy oknie; ☐ uczeń z trudnościami w koncentracji uwagi w pobliżu nauczyciela, inne..... </div> </div>
Metody pracy z uczniem	<div style="display: flex; align-items: flex-start;"> <div style="flex: 1;"> ☐ pokaz, ☐ ćwiczenia praktyczne, ☐ gry dydaktyczne, ☐ projekt, ☐ praca w grupach, ☐ wnioski zapisane na tablicy, ☐ układanie pytań do tekstu, ☐ krótkie referaty, ☐ czytanie ze zrozumieniem, ☐ techniki twórczego myślenia: skojarzenia, analogia, podobieństwa, lista atrybutów inne..... </div> </div>
Formy pracy	JĘZYK POLSKI ☐ zmniejszenie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań wykonywanych w klasie i zadań domowych ☐ dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczanie czasu na ich opanowanie i odpytanie ☐ wydłużanie czasu na odpowiedź, prace pisemne, przeczytanie lektury ☐ odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego, ☐ podczas samodzielnej pracy udzielano dodatkowej pomocy, wyjaśnień, ☐ odpytywanie po uprzedzeniu: kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany, ☐ podawanie poleceń w prostszej formie,

	<ul style="list-style-type: none"> ☐ mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania, ☐ tworzenie atmosfery życzliwości i bezpieczeństwa, dbanie o prawidłowe relacje z rówieśnikami, motywowanie ☐ przekazywanie treści słownie i za pomocą konkretów, ☐ utrwalanie zdobytych wiadomości i umiejętności poprzez częste powtarzanie i przypominanie, ☐ pomoc podczas wypowiedzi ustnych w doborze słownictwa, naprowadzanie poprzez pytania pomocnicze, ☐ nie omawianie błędów wobec całej klasy, ☐ nie wrywanie do natychmiastowej odpowiedzi, dawanie więcej czasu na zastanowienie się ☐ ocenianie prac pisemnych za wartość merytoryczną a nie za popełnione błędy i stronę graficzną pisma ☐ zezwalanie na korzystanie ze słownika ortograficznego ☐ zajęcia wyrównawcze ☐ wzmacnianie poczucia własnej wartości inne.....
	<p style="text-align: center;">○ JĘZYK ANGIELSKI, JĘZYK ANGIELSKI ZAWODOWY</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ zmniejszenie ilość słówek do zapamiętania, ☐ wymagania w wypowiadaniu się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań na dany temat, ☐ nie wymagano, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, ☐ nie wymagano, by uczeń uczył się tekstów na pamięć (zwłaszcza dłuższych) lecz dać możliwość nauczania się ich czytania ☐ zajęcia wyrównawcze inne.....
	<p style="text-align: center;">○ MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA, PRZEDMIOTY ZAWODOWE</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ odwoływanie się do konkretnego, np. poprzez graficzne przedstawienie treści zadań, ☐ przypominanie i utrwalanie tabliczki mnożenia, ☐ w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzano, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał , w razie potrzeby udzielano dodatkowych wskazówek ☐ akceptowanie własnych strategii rozwiązywania problemów matematycznych, ☐ uwzględnianie trudności związanych z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, ☐ wzmacnianie poczucia własnej wartości ☐ zajęcia wyrównawcze inne.....

	<ul style="list-style-type: none"> ○ HISTORIA, GEOGRAFIA, BIOLOGIA, PRZEDMIOTY ZAWODOWE ☐ uwzględnić trudności z zapamiętywaniem nazwisk, dat, nazw, ☐ w czasie odpowiedzi ustnych wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać ☐ uwzględniać trudności z odczytywaniem map geograficznych, ☐ dyskretnie wspomagać podczas wypowiedzi ustnych, naprowadzać na właściwą odpowiedź, ☐ tłumaczyć zjawiska przyrodnicze na podstawie konkretów, schematów, używać ilustracji ☐ wzmacnianie poczucia własnej wartości ☐ zajęcia wyrównawcze inne.....
Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ☐ uczeń oceniany zgodnie z zasadami wewnątrzszkolnego systemu oceniania, ☐ odrębne kryteria oceniania (dodatkowo uwzględniane zaangażowanie, motywacja, systematyczność, sumienność, obowiązkowość); <p>stosowane formy sprawdzania wiedzy i umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ odpowiedzi ustne, ☐ odpowiedzi pisemne ☐ testy wyboru lub testy z lukami, ☐ ćwiczenia praktyczne, ☐ aktywność lekcyjna ☐ kryteria dostosowania sprawdzianów adekwatnie do potrzeb ucznia ☐ bieżąca obserwacja ucznia na zajęciach ☐ wywiad z uczącymi nauczycielami na temat postępów i trudności inne.....
Ocena efektywności udzielonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej	<p>Pomoc przyniosła efekty w postaci:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ poprawy oceny z..... ☐ popełniania mniejszej ilości błędów ☐ wyższej motywacji ucznia, ☐ poprawy systematyczności pracy ucznia, ☐ poprawy staranności zapisów w zeszytach, jakości prac domowych ☐ wyższej aktywności ucznia, ☐ poprawy zachowania, ☐ poznania (stosowania) skuteczniejszych strategii uczenia się, ☐ wywiązywania się ucznia z podjętych zadań ☐ lepszego wykorzystania pomocy dydaktycznych, ☐ lepszych relacji w klasie, ☐ wyższej frekwencji na..... ☐ wzrostu wzajemnego porozumienia ☐ klimatu sprzyjającego współpracy, ☐ szerszego włączania się rodziców w pracę szkoły ☐ samodzielnego dochodzenia do wiedzy inne.....

Załącznik nr 2

Arkusz dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia

**DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO INDYWIDUALNYCH
POTRZEB PSYCHOFIZYCZNYCH I EDUKACYJNYCH UCZNIA**

.....

(imię i nazwisko ucznia, klasa)

Rozpoznanie:

Wychowawca:

Zakłócenia rozwojowe (z opinii, z obserwacji)	Mocne strony	Dostosowanie form i metod pracy

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO – TERAPEUTYCZNY

Opracowany przez zespół w składzie:

Koordynator zespołu:

Członkowie:
....
....
....
....
....
....
....

Na okres:

I. Metryczka

Imię i nazwisko ucznia:

Data urodzenia:

Klasa:

Wychowawca:

Orzeczenie	
Rozpoznanie:	Zalecenia zawarte w orzeczeniu
Data wydania:	
Numer:	
Kto wydał:	
Na jaki okres:	

II. Cele

Edukacyjne	Terapeutyczne
Cele ogólne: tożsame z określonymi w podstawie programowej	
Cele szczegółowe (operacyjne): wynikające z podstawy programowej	

III. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (metody i formy pracy)

Warunki zewnętrzne – w tym stanowisko pracy	
Prace domowe	
Egzekwowanie wiedzy	
Ocenianie	
Sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne	
Zakres dostosowań form i metod pracy	
<ul style="list-style-type: none"> • • • • 	
Zakres dostosowań form i metod pracy w obrębie poszczególnych przedmiotów	
Przedmiot	
język polski	
język angielski	

język niemiecki	
język	
matematyka	
fizyka	
chemia	
biologia	
geografia	

IV. Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia

Działania o charakterze rewalidacyjnym	
Działania rozwijające kompetencje emocjonalno - społeczne	
Działania o charakterze resocjalizacyjnym	
Działania o innym charakterze	

V. Formy . wymiar godzin i okres udzielania uczniowi pomocy

Ustalenia dotyczące pomocy	Zalecenia zespołu		Ustalenia dyrektora		
	forma	okres udzielania pomocy	forma	okres udzielania pomocy	wymiar godzin
Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej					
Inne formy pomocy					
Zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne, socjoterapeutyczne					
Rodzaj zajęć – wymiar godzin					
Kluczowe cele pracy rewalidacyjnej					

Dodatkowo zatrudniona kadra w celu indywidualnego wsparcia ucznia				
Zatrudniony	np. nauczyciel posiadający kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej współorganizujący kształcenie ucznia			
	Okres udzielania wsparcia:	np. IX - VI	Wymiar godzin:	
Zakres i charakter wsparcia				

VI. Współpraca z rodzicami

<p>Działania wspierające rodziców</p> <p>Współpraca z rodzicami w celu zapewnienia: realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu i warunków do nauki (w tym sprzętu specjalistycznego i odpowiednich środków dydaktycznych, zajęć specjalistycznych, integracji ucznia ze środowiskiem i przygotowaniem go do samodzielności w życiu)</p>	
---	--

VII. Zakres współpracy z poradniami i innymi instytucjami (w zależności od potrzeb).

poradnia	Zakres współpracy

Podpisy osób opracowujących IPET:

Podpisy rodziców/opiekunów prawny